

Publishing house of Lviv Polytechnic, 2014. – 196 p. 5. Nosenko T. I. The use Google apps to organize students ' practice / T. I. Nosenko, A. G. Panchenko // Pedagogical education: theory and practice. Pedagogy. Psychology. – 2013. – № 19. – P. 67–69. 6. Oleksyuk V. P. Some aspects of using Google Apps in higher education / V. P. Oleksyuk // Information technology in education. – 2013. – Issue 16. – P. 116–122. 7. Spirin O. M. Information and communication technology learning: criteria internal quality assessment / O. M. Spirin [Electronic resource] // Information technologies and learning tools. – 2010. – № 5 (19). – Mode of access : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Title from screen. 8. Yudin O. M. Improving the effectiveness of the monitoring of advertising campaigns in the Google Adwords / O. M. Yudin, P. M. Groza, S. V. Somov // The economy and the region. – 2012. – № 2. – P. 137–139. 9. Google Apps for educational establishments [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.google.com/enterprise/apps/education/>. – Title from screen. 10. JotForm.com – online-application for creating forms [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.jotform.com/>. – Title from screen. 11. Online banner generator Artbanner Studio [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.artbanner.com.ua/>. 12. Online buttons generator for website CoolText [Electronic resource]. – Mode of access : <http://cooltext.com/>. – Title from screen. 13. Online service Logo Maker [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.logomaker.com/>. – Title from screen. 14. Shelestova A. M. Some free online applications as a tool for developing students of speciality “Documentation science and information activity” professional and practical skills on discipline “Marketing and advertising on the Internet” / A. M. Shelestova // Innovative computer technologies in higher school : materials of the 6th scientific and practical conference (Lviv, 17–19 Nov. 2015). – L. : Publishing house of Lviv Polytechnic, 2015. – P. 57–61.

УДК 378.046

Ілона Ревенчук, Тетяна Шатовська, Анастасія Чуприна
Харківський національний університет радіоелектроніки

МОДЕЛЬ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ПРОГРАМ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

© Ревенчук Ілона, Шатовська Тетяна, Чуприна Анастасія, 2016

Подано практики для моніторингу, планування і здійснення програм курсів післядипломної освіти. Мета моделі моніторингу цих програм – допомогти організаціям, що надають освітні послуги в галузі післядипломної освіти, відстежувати прогрес і ефективність процесу навчання шляхом регулярного збирання, аналізу і використання інформації для своєчасного прийняття рішень, забезпечення підзвітності, а також є основою для оцінювання і вдосконалення цих програм.

Ключові слова: модель моніторингу, безперервне навчання, післядипломна освіта, планування, проведення оцінювання й удосконалення програм.

The article presents the practice model for monitoring of LLL programme planning and implementation. The objectives of LLL monitoring model is to help organizations track the progress and achievements of the programmes by regularly collecting, analyzing and using information to assist timely decision making, ensure accountability, and provide the basis for evaluation and improvement.

Key words: monitoring model, lifelong learning, postgraduate education, program planning, implementation, appraisal and improvement.

Вступ та постановка проблеми

У зв'язку зі змінами в статті щодо післядипломної освіти Закону України “Про вищу освіту” виникла потреба у створенні навчальних програм післядипломної освіти для спеціалізованого вдосконалення освіти та професійної підготовки осіб через поглиблення, розширення та оновлення знань, умінь і навичок на основі здобутої раніше вищої освіти (спеціальності) або професійно-

технічної освіти (професії) та практичного досвіду. Крім того, виникла проблема щодо моніторингу та оцінювання якості таких програм. Використовуючи досвід європейських університетів в галузі післядипломної освіти, а саме: Лінеус університету (Векше, Швеція), Датського технічного університету (Льонгбі, Данія), Університету Коїмбри (Коїмбра, Португалія) і Ангел Канчев Університету (Русе, Болгарія), можна реалізувати норми, правила, процедури, механізми щодо залучення зацікавлених сторін для моніторингу LLL (lifelong learning) програм, розвитку програмної концепції післядипломної освіти та освіти впродовж життя – LLL. Це дасть змогу впровадити інновації в українські університети, які займаються наданням освітніх послуг у галузі післядипломної освіти.

Огляд літературних джерел

Європейський Союз має спільне бачення розвитку щодо питань освіти і професійної підготовки, включаючи ідеї навчання протягом усього життя (LLL), його політики і пріоритети. Держави-члени відповідають за їхні власні системи освіти і навчання, але вони співпрацюють у межах ЄС для досягнення загальних цілей. LLL інструменти розробляються за дорученням міністерств, відповідальних за LLL і професійну освіту в 34 європейських країнах з соціальними партнерами на європейському рівні. Ця співпраця привела до угод щодо якості, керівництва та перевірки, заснування європейської кваліфікаційної рамки (European Qualifications Framework–EQF) [1, 2], розвитку європейської системи переведення і накопичення балів ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System) [3].

EQF спрямована на сприяння мобільності студентів і працівників у межах ЄС, з тим, щоб стимулювати розвиток мобільної та гнучкої робочої сили у всій Європі, а також сприяти розвитку безперервного навчання. EQF для безперервного навчання – це інструмент для того, щоб роботодавці та інші ключові партнери могли зрозуміти і порівняти рівень кваліфікації (сертифікати курсів, професійні сертифікати тощо). Він також покликаний збільшити і стимулювати мобільність людей, що сприяє їх кар'єрному зростанню та безперервному навчанню.

Стратегічні межі для співпраці в галузі освіти і професійної підготовки 2020 (“Education and Training 2020”-ET2020) [4] сфокусовані на чотирьох ключових областях: безперервне навчання і мобільність (до 2020 р. принаймні 15 % дорослого населення (вікова група 25–64) повинні брати участь у навчанні протягом усього життя); поліпшення якості та підвищення ефективності освіти і підготовки кадрів; сприяння рівності, соціальній згуртованості та активній громадянській позиції; посилення творчості та інновацій, зокрема підприємництва.

Країни консорціуму ЄС переважно дотримуються правил, викладених у стандартах, і керівних принципів для розроблення LLL програм на національному та інституційному рівнях.

Планування процесу моніторингу програм LLL у країнах ЄС

Програми LLL у країнах ЄС мають різний формат: онлайн / дистанційне навчання; денне/вечірнє навчання в закладах освіти; змішане навчання. Вони можуть відповідати різним рівням Європейської структури кваліфікацій.

Рішення про формат програм LLL реалізують переважно на інституціональному рівні: за участю партнерів з галузі; за участю зацікавлених сторін, викладачів або департаменту з предметних рівнів; відповідно до інституційних стандартів і керівних принципів щодо розроблення програм; за вимогами цільових груп і відповідно до наявності відповідних ресурсів в університеті.

Розроблення цілей і архітектури програм, як правило, відображає потреби цільових груп, а також враховується конкуренція серед компаній / підприємств, щоб вони мали можливість отримати найкваліфікованіших, найосвіченіших працівників.

Методи оцінювання успішності слухачів у європейських університетах визначаються по-різному: визначає індивідуально інструктор (рішення про методи оцінювання слухача приймає лектор за індивідуальними критеріями); на підставі результатів опитування думок інструкторів, лектора та формування за критеріями об'єктивної та справедливої оцінки слухачів; відповідно до інституційних нормативних документів з оцінювання освітніх досягнень учнів (інституційні стандарти та керівні принципи для розроблення програми, державні освітні вимоги).

Є деякі певні критерії для відбору інструкторів для LLL програм, які схожі з критеріями для відбору інструкторів для інших типів освітніх програм. До цих критеріїв належать: підвищення кваліфікації та професійний досвід у галузі LLL щодо методів викладання та розроблення програм.

Деякі університети мають внутрішню процедуру вибору професорсько-викладацького складу для кожної програми. В обговоренні беруть участь члени предметної колегії та члени предметного відділу. В інших університетах відповідають за планування навчально-методичних матеріалів і / або адміністративного управління LLL програми різні співробітники, координатор курсу, декан, викладачі курсу, члени IT-відділу тощо.

Європейські університети, як правило, співпрацюють з різними зацікавленими сторонами щодо реалізації LLL програм:

- особи, які вже мають вищу освіту, але хочуть досягти вищого рівня;
- особи, що вже мають вищу освіту, але хочуть отримати нову спеціалізацію;
- фізичні особи, які не мають вищої освіти і хочуть здобути її;
- установи / компанії / бізнес-підприємства, що беруть участь у програмах LLL;
- інституційні суб'єкти і члени громади, постраждали;
- потенційні роботодавці, що зацікавлені в підготовці кадрів для власних потреб;
- організації, об'єднання компаній;
- державні та недержавні організації, союзи; профспілкові організації;
- інші освітні організації.

Здебільшого не існує ніяких формальних механізмів для виявлення зацікавлених сторін в європейських країнах, все це диктує попит ринку.

Для того, щоб спланувати LLL програми відповідно до потреб зацікавлених сторін, у деяких університетах ЄС є формальні механізми, що передбачають:

- створення стратегії взаємодії із зацікавленими сторонами і встановлення загальних пріоритетів;

- створення умов щодо співпраці, творчості, інновацій та подальшого розвитку;

- підтримання діалогу із зацікавленими сторонами із залученням їх до підготовки LLL програм, відповідно до необхідних навичок, знань, умінь та кваліфікацій, яких вони очікують від своїх майбутніх працівників.

Концепція LLL програм та архітектура програм охоплює:

- правила планування LLL програм, що існують в країнах ЄС і на національному, і на інституційному рівні;

- формат LLL програм;

- уточнення цілей LLL програм;

- зв'язок між цілями LLL програм і очікуваними результатами;

- оцінка слухача LLL програми та її зв'язок з результатами LLL програм;

- процедура вибору LLL програми навчання персоналу;

- планування навчальних матеріалів / адміністративного управління LLL програмами.

Реалізація моніторингу програм LLL

Моніторинг LLL програм враховує правову базу, механізми навчання, процеси приймання та підтримки слухачів для успішної реалізації LLL програм.

Нормативно-правова база та процедури ґрунтуються на інституційних правилах та процедурах здійснення LLL програм у країнах ЄС.

Всі університети ЄС мають інституційні правила для реалізації LLL програм. У деяких два типи правил, а саме вимоги та правила щодо складання та реалізації навчальних програм і планів, та правила внутрішньої системи забезпечення якості як основний механізм, що забезпечує оцінку навчання та адміністративних процесів.

Інституційні процедури охоплюють різні етапи реалізації програми, а саме:

- затвердження офіційної документації щодо здійснення LLL програм;

- підготовка всіх документів, пов'язаних з LLL програмами та курсами;

- упровадження нових LLL програм у процес приймання.

В університетах ЄС є різні процедури приймання. У деяких випадках вищі навчальні заклади використовують загальні правила прийому для всіх видів освітніх LLL програм

Деякі формують правила прийому залежно від зацікавлених у LLL програмах / курсах сторін.

LLL програми, які пропонують університети, охоплюють різні області спеціалізації: дошкільна освіта, догляд за хворими, лісова і деревообробна технології, охорона здоров'я, машино-

будування, сільське господарство, машинобудування, транспорт, бізнес та менеджмент, європейські дослідження, педагогіка, право, економіка, іноземні мови, комп'ютерна грамотність тощо. Крім того, LLL програми / курси пропонують для людей, що мають освіту, для шкільних вчителів, бібліотекарів, інженерів, програмістів, для людей, що керують бізнесом або є його власниками, лікарів, поліцейських, адміністративних працівників тощо. Тривалість і обсяг роботи (кількість ECTS) LLL програм також змінюються. Вони можуть реалізуватись від одного до шести семестрів. Вимоги до градації визначаються самою програмою, кількість ECTS накопичується у межах кожної LLL програми / курсу.

В європейських університетах випускники отримують за LLL програмами / курсами дипломи з LLL програм і сертифікати з LLL курсів. У деяких університетах випускники отримують два відповідні документи "Сертифікат Університету" та "Диплом з LLL курсу".

Звичайною практикою в європейських університетах є те, що студенти орієнтуються на одну людину, яка підтримує навчання за LLL програмами / курсами, який забезпечує академічне керівництво, процес навчання, адміністративну підтримку слухачів. Викладачі LLL програм / курсів відповідають за консультування та академічне керування слухачами. Крім цього, Центр розвитку кар'єри, як важливий інститут, пов'язаний з адміністративною підтримкою слухачів щодо отримання місць праці (за потребою слухачів).

У разі необхідності є деякі підрозділи в університетах, працівники яких надають технічну і адміністративну підтримку слухачам.

Моніторинг LLL програм: оцінки та удосконалення

Нормативно-правова база покликана створити механізми забезпечення якості, покладені в основу ефективності й результативності LLL програм. Забезпечення якості (Quality Assurance– QA) в Європейському просторі вищої освіти (в межах Болонського процесу) є невід'ємною складовою контролю якості LLL програм. Стандарти акредитації незначно відрізняються в країнах ЄС.

QA підлягає інституціональним правилам у більшості університетів ЄС. У деяких університетах існує інституціональний нормативний документ під назвою "Політика за якістю в університеті", в якому визначаються ключові елементи/ стандарти, що забезпечують гарантію якості програм, що пропонує університет. У Данії відповідно до вимог національної системи акредитації процес контролю якості реалізується на відомчому рівні. У Швеції оцінка проводиться на рівні окремих курсів.

Основна мета механізмів перевірки якості для LLL програм полягає у визначенні національних та інституціональних механізмів контролю якості в країнах та інститутах ЄС.

Майже всі університети з країн ЄС проходять зовнішнє оцінювання з державної акредитації агентств щодо оцінювання своїх LLL програм.

Крім зовнішньої системи оцінювання, майже всі університети ЄС мають систему для внутрішнього оцінювання. Вимірювання ефективності LLL програм можна реалізувати за допомогою опитування [5].

Ефективність LLL програм можна виміряти за допомогою зворотного зв'язку від учасників і зацікавлених сторін (працівників) цих програм, а також за наведеними показниками, допомагаючи їм оцінювати ефективність LLL програм.

Моніторинг удосконалення LLL програм спрямований на збирання даних / інформації про нормативно-правову базу та вдосконалення механізмів, що використовують університети для прийняття обґрунтованих рішень щодо вдосконалення своїх LLL програм.

Нормативно-правова база містить правила LLL програм в установах ЄС.

Висновки і рекомендації

Інформація, отримана з європейських університетів щодо моніторингу, планування, здійснення, оцінювання та поліпшення LLL програм, не є однорідною. Вона показує різні підходи до реалізації концепції та впровадження моделі безперервної освіти (післядипломної освіти) в різних установах вищої освіти, а також висвітлює загальну політику і систему розвитку LLL у межах всіх університетів ЄС. Ключові аспекти цих підходів поділяють більшість європейських університетів, отже, їх можна розглядати як вельми рекомендовані до прийняття країнами з перехідною економікою та реформуванням вищої освіти, а також України.

Логіка планування LLL програм і реалізації також передбачає, що увага приділяється не тільки проектуванню, розробленню і застосуванню LLL програм, а акцентує на входах, виходах і результатах LLL програм, а саме:

- входи – людські й фінансові ресурси, що використовуються для здійснення LLL програм;
- виходи – прямі й вимірні результати, що очікуються від реалізованих LLL програм. Вони мають бути відчутні, піддаватися вимірюванню і мати видимі продукти роботи слухачів за LLL програмами;
- результати – пов'язані з відмінностями або явними змінами, що отримані в результаті LLL програмних заходів.

Крім того, щоб отримати повну і детальну картину процесів планування та реалізації LLL програм, моніторинг повинен зосередитися на:

- показниках ефективності – якісних чи кількісних, що призначені для вимірювання прогресу LLL програм, що, як очікується, будуть розроблені кожним університетом і застосовуватимуться у межах LLL програм;
- зв'язку між програмними заходами LLL, які приводять до очікуваних результатів;
- допущення, виявлення потенційних ризиків, які можуть вплинути на успіх LLL програми;
- зовнішні чинники – це чинники, які є зовнішніми щодо LLL програм, тобто вони не перебувають під контролем, але можуть вплинути на результати (наприклад, зміни в державній політиці, зміни ринку праці тощо).

Досвід європейських університетів показує, що на рівні планування LLL програм українським університетам або відповідним підрозділам з післядипломної освіти необхідно зосередити свої зусилля на:

- плануванні LLL програм відповідно до EQF, національних та інституційних правил через дотримання вимог щодо відповідності різних кваліфікаційних систем і їх рівнів;
- впровадженні механізмів виявлення і залучення сторін, зацікавлених у LLL програмах;
- залученні таких зацікавлених сторін, як промисловість, бізнес-підприємства, аспірантів, наукових і управлінських кадрів тощо до процесу планування, оцінювання та вдосконалення LLL програм;

– розробленні програмної архітектури, залученні академічного / викладацького складу в університетах і її об'єднання з потребами зацікавлених щодо розроблення LLL програм сторін

Питання, що стосуються реалізації LLL програм, охоплюють всі етапи життєвого циклу і, отже, прозорі, комплексні та ефективні процедури і процеси повинні бути розроблені для успішної реалізації LLL програм в українських вишах, а саме:

- відповідальність за здійснення LLL програм має бути делегована в університетах і серед зацікавлених сторін;
- умови і вимоги прийому повинні бути чіткими, щоб забезпечити участь осіб з відповідними знаннями, навичками і цінностями у LLL програмах та містити інформацію про LLL програми, які мають бути доступними для осіб з різними потребами, рівнем освіти та знань;
- вимоги оцінювання LLL програм повинні бути ясними, доступними і зрозумілими для слухачів до початку навчання за цими програмами;
- установі необхідно забезпечити підтримку слухачів щодо консультативної допомоги і підтримки з боку інструкторів LLL програм/курсів, адміністративного або академічного персоналу;
- розроблення системи моніторингу для оцінювання LLL програм/курсів, що враховує правила і керівні принципи для оцінювання LLL програм, механізми ефективного забезпечення якості, інструменти для вимірювання ефективності виконання LLL програм.

1. *Explaining the European Qualifications Framework for Lifelong Learning [Загол. з екрана]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/brochexp_en.pdf.* 2. *European Qualifications Framework (EQF) [Загол. з екрана]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.accreditedqualifications.org.uk/european-qualifications-framework-eqf.html>.* 3. *European Credit Transfer and Accumulation System [Загол. з екрана]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/ects/ects_en.htm.* 4. *Strategic framework – Education & Training 2020 [Загол. з екрана]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/index_en.htm.* 5. *Lifelong Learning Monitoring Working Model [Загол. з екрана]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tempusleague.eu/wp-content/uploads/2015/12/WP2.2_LLL_Monitoring_Working_Model1.pdf.*

QUALITY ASSURANCE MONITORING MODEL FOR LIFELONG LEARNING

The article presents the best practice model for monitoring of LLL programme planning and implementation. The objectives of LLL monitoring model is to help organizations track the progress and achievements of the programmes by regularly collecting, analysing and using information to assist timely decision making, ensure accountability, and provide the basis for evaluation and improvement. This model has been developed to understand the way in which LLL programme performance monitoring is done in EU countries.

The European Union has a supportive role in the development of a shared vision on education and training policies including the idea of Lifelong Learning (LLL), its policies and priorities.

Member States are in charge of their own education and training systems, but they cooperate within the EU framework in order to achieve common goals. LLL instruments are being developed on behalf of the Ministries responsible for LLL and vocational education and training in the 34 European countries and social partners at European level.

This cooperation has resulted in agreements on quality, guidance and validation, on founding a European Qualification Framework (EQF), the development of the European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS).

Along with the European Qualification Framework as a primary EU regulatory document, universities have a detailed description of institutional procedures for LLL programme planning on the university level; some refer only to general documents concerning development of educational programme curricula and syllabi.

The monitoring of LLL program is dealing with information on the legal framework, admission process and student support mechanisms to successfully implement the LLL programs.

Legal Framework Procedures includes the institutional regulations and procedures of LLL programme implementation in EU countries.

All EU universities have institutional regulations for implementation of LLL programmes.

QA is subject to institutional regulations in most of the EU universities. In some universities there is an institutional regulatory document called “Policy on the Quality of the University”, identifying the key elements/standards ensuring the quality assurance of programmes offered by the university.

The main purpose of Quality Assurance Mechanisms for LLL Programmes is to identify the national and institutional QA mechanisms in EU countries and institutions.

Besides an external evaluation system, almost all EU universities have a system for internal evaluation.

The monitoring of LLL program improvement is aimed at collecting data/information on the legal framework and programme improvement mechanisms employed by universities to make informed decisions on the improvement of their LLL programmes.

Ukrainian universities can use experience from the EU universities for planning, implementation, monitoring and evaluation of LLL program.

References

1. *Explaining the European Qualifications Framework for Lifelong Learning [Загол. з екрана]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/brochexp_en.pdf.*
2. *European Qualifications Framework (EQF) [Загол. з екрана]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.accreditedqualifications.org.uk/european-qualifications-framework-eqf.html>.*
3. *European Credit Transfer and Accumulation System [Загол. з екрана]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/ects/ects_en.htm.*
4. *Strategic framework – Education & Training 2020 [Загол. з екрана]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/index_en.htm.*
5. *Lifelong Learning Monitoring Working Model [Загол. з екрана]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tempusleague.eu/wp-content/uploads/2015/12/WP2.2_LLL_Monitoring_Working_Model1.pdf.*